

Asia: VN/6935/2020

Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (IPR-strategia)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Elinkeinoelämän keskusliiton EK ry:n lausunto valtioneuvoston periaatepäätös kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (IPR-strategia)

1. IPR-strategian visiosta ja sisällöstä

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry (EK) kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta kansalliseksi aineettomien oikeuksien strategiaksi (IPR-strategia). EK esittää asiassa huomioinaan seuraavaa.

Ehdotuksen rakenne ja sisältö on pitkälti säilynyt muuttumattomana, joten EK viittaa myös aikaisemman 2.7.2021 lausuntonsa sisältöön.

EK kannattaa ehdotuksen toimenpiteitä ja pitää työtä ansiokkaana päivityksenä edelliseen.

IPR-strategia on linkitetty Euroopan komission IP-toimintasuunnitelmaan. EK huomauttaa, ettei aineettomia oikeuksia koskevaa strategiaa muodostaessa voida olla huomioimatta niihin liitännäistä kaksoissiirtymää kohti digitaalista ja ilmastoneutraalia Eurooppaa. Tämä tarkoittaa uusia liiketoiminta-, kehitys- ja investointimahdollisuuksia, joita datatalous, digitalisaatio ja kestäväkehitys mahdollistavat, mutta myös sitä, että se tulee vaikuttamaan tätä kautta myös kansalliseen regulaatioon, kuten aineettomien oikeuksien sääntelyyn. Aineettomien oikeuksien strategian on hyvä olla linjassa IP-toimintasuunnitelman lisäksi Euroopan digitaalistrategian kanssa (Shaping Europe's Digital Future -strategia), jossa otetaan kantaa muun muassa koulutukseen, investointeihin

ja yhteismarkkinoihin sekä teknologia- ja tekoälyaloihteisiin muun muassa tietoturvaan ja tekoälyyn liittyen. Julkisen sektorin ja yhtiöiden välinen yhteistyö on avainasemassa, jotta Suomesta voi tulla IPR-strategian vision mukaisesti mallimaa kestävästi.

IPR-strategia ehdotuksessa on esitetty visio Suomesta maana, jossa on tehokasta innovaatiotoimintaa ja luovaa työtä tukeva IPR-toimintaympäristö, joka kasvattaa taloudellista hyvinvointia ja kilpailukykyä niin että perusoikeudet toteutuvat ja yhteiskunnalliset intressit otetaan monipuolisesti huomioon.

IPR-strategialla on monia liityntäpintoja moniulotteisesti koko yhteiskuntaan, kuten visiossakin on todettu. EK pitää tärkeänä, että IPR-strategiassa on huomioitu vahva käytännönyhteys kaikkiin relevantteihin kansallisiin strategioihin ja toimijoihin. Strategian ajankohtaisuuden kannalta olisi syytä huomioida myös yhteys EU:n strategioihin erityisesti kaksoissiirtymään. Esityksessä oli huomioitu julkisen sektorin tuki liiketoiminnalle kasvun mahdollistajana ja strategian tavoitteiden toteutumiseksi. Strategiaa käytännössä sovellettaessa olisi ansiokasta hahmottaa jatkuvasti poliittisessa päätöksenteossa tätä kokonaisuutta ja sen liikkuvien osien vaikutusta ja yhteyttä IPR-strategiaan.

2. Osaaminen ja pk-yritysten potentiaali

Tärkeintä on, että IPR-strategia mahdollistaa talouskasvun, kilpailukykyyn, innovaatioiden ja työpaikkojen luomisen sekä osaamispuutteen varmistamisen. IPR-strategia ehdotuksessa on hyvää, että siinä on havainnointia ja taustaselvityksessä tunnistettu aineettomien oikeuksien osaaminen lisääminen niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. EK:n näkemys on, että datavetoisessa yhteiskunnassa olisi tärkeää panostaa datalähtöiseen kouluttamiseen ja oman datan hallintaan, sisältäen aineettomien oikeuksien osuuden, mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja pohtia näiden aiheiden tuomista pakolliseksi osaksi opetuksen/koulutuksen sisältöä.

IPR-strategian mukaan datan, digitalisaation ja tekoälyyn pohjautuvien uusien teknologioiden kehittäminen on Suomen kilpailukykyyn kannalta keskeistä ja linkittyy aineettoman omaisuuden järjestelmän kehittämiseen. Silti pk-yritykset kokevat, että henkilöstön digiosaamisessa on liiketoimintaa vaikeuttavia puutteita. Julkisella sektorilla onkin tärkeä rooli ymmärtää itse laaja-alaisesti aineettomien oikeuksien yhteydet ja merkitys ja sen kautta keinovalikoimallaan mahdollistaa ja vauhdittaa myös IPR-strategian toteutuksessa digi-investointeja ja liiketoimintaekosysteemien monipuolistumista sekä kasvun skaalautumista kestävästä kehitystä unohtamatta.

Tavoitteena tulisi olla, että IPR-strategian avulla edistetään ratkaisuja, joista muodostuu suomalaisille yrityksille merkittävää kansainvälistä liiketoimintaa. Menestys perustuu yhteistyöhön,

vastuullisuuteen ja uudistumiskykyyn, jota tuetaan lainsäädännöllisin keinoin ja viranomaisyhteistyöllä.

IPR-strategian yhdeksi keskiöksi on nostettu pk-yritykset, mikä on erinomainen tavoite. Pk-yritysten potentiaali aineettomien oikeuksien hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen kansainvälisesti on tärkeää saada täysimääräisesti käyttöön, jotta investoinnit saadaan nousuun. Tämä edellyttää sitä, että Pk-yritykset ovat mukana luomassa Suomesta globaalia ympäristö- ja digijohtajaa Euroopan Unionin kaksoissiirtymän mukaisesti. EK ehdottaakin, että tavoite PK-yrityksien aineettomien oikeuksien osaamistason nostamisesta sidottaisiin ei pelkästään digitalisaatioon vaan kaksoissiirtymään.

3. Aineettomia oikeuksia koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus

Säätelyn lähtökohtana on luoda tavoitteita mahdollistavia pelisääntöjä ja työkaluja kestävän datavetoisen liiketoiminnan rakentamiseen. Sen tulisi tukea yrityksiä läpinäkyvään ja palvelemaan liiketoimintaan kestävältä pohjalta kohti kasvua.

EK ehdottaa, että aineettomia oikeuksia koskeva lainsäädäntö otettaisiin kokonaistarkasteluun, jossa se päivitetäisiin nykyisten liiketoiminnan ja globalisaation edellyttämien vaatimusten tasolle. Kokonaisuudistuksessa olisi huomioitava harmonisointi ja liiketoimintaa mahdollistava lainsäädäntö, sillä suurin osa innovaatioista sekä niiden kaupallistamisesta tapahtuu yhtiöissä. Lainsäädännöllisenä haasteena on strategiassa esiin nostettu kaksisuuntaisuus; aineettomien oikeuksien suojaaminen perusoikeuksia kunnioittaen ja toisaalta mahdollisuus hyödyntää niitä liiketoimintamahdollisuutena. Siksi lainsäädäntökokonaisuudessa tulisi huomioida, että se palvelee sekä yksilöiden että yhtiöiden etua.

Aineettomien oikeuksien huomioiminen, digitalisaatio ja datatalous edellyttävät erilaisten liiketoiminnan kasvua tukevien uusien teknologioiden ja toimintamallien kehittämistä ja käyttöönottoa, jota sääntelyviitekehyksen ja yhteiskunnan tulee tukea.

4. Vaikuttavuuden lisääminen

EK:n näkemys on, että strategiassa tulisi huomioida konkreettisemmin ne keinot, joilla lisätään vaikuttavuutta EU:ssa. Suomen osaaminen tulisi huomioida EU-tasolla siten, että varmistetaan suomalaisten asiantuntijoiden mukana olo kehittämässä IPR-järjestelmää ja sen sääntelyä. Käytännössä suomalaisia tulisi sijoittaa enemmän kansainvälisiin tehtäviin EU:n toimielin- ja järjestötasoille.

5. Konkreettiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi

EK katsoo, että ehdotuksen tulisi sisältää konkreettisempia toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi, joilla tavoitteita voitaisiin mitata. EK ehdottaa, että tavoitteet muotoiltaisiin sellaiseen muotoon, että ne tullaan saavuttamaan, joka lisäisi strategian käytännön konkretiaa ja selkeyttäisi näkemystä tulevaisuuden tavoitteista. Tämä tarkoittaa, että muotoilusta poistettaisiin pyrkimykset, konditionaalit ja mahdollisuuksien mukaan -ilmaisut. Lisäksi strategian toteutumista olisi seurattava säännöllisesti ja siihen varattava riittävät resurssit. EK ehdottaa, että keskeiset sidosryhmät otettaisiin mukaan seuranta- ja arviointityöhön. IPR-strategian seurantar ryhmä koostuisi laaja-alaisesti niin viranomaisten kuin elinkeinoelämän edustajista, jotta näillä tahoilla olisi mahdollisuus tukea toisiaan ja käydä arvokasta ja tehokasta tiedonsiirtoa keskenään. Konkreettisena toimena voisi olla väliraportin ja loppuraportin tuottaminen IPR-strategian toteutumisesta.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

LAATI

Anmari Brink Pacius

Asiantuntija

Brink Pacius Anmari
Elinkeinoelämän keskusliitto, EK